

POSUDEK MAGISTERSKÉ PRÁCE

Vojtěch Petráš:

Spojené státy americké a protipovstalecký boj: Afghánistán

Autor se ve své práci zaměřuje na jedno z velkých témat současných akademických i politických debat – angažmá USA v konfliktu v Afghánistánu. Soustředí se na doktrínu protipovstaleckého boje (resp. counterinsurgency či COIN, jak zní momentálně zažité označení), k níž se Spojené státy a jejich spojenci uchýlili v okamžiku, kdy začalo být zřejmé, že svržení Tálibán neznamenal jeho definitivní porážku.

Na teoretické úrovni se práce opírá o dva hlavní zdroje – koncept strategické kultury a koncept (či spíše doktrínu) counterinsurgency. Mezi výrazné klady práce patří skutečnost, že s oběma koncepty autor nakládá velmi zručně a poučeně. Využívá k tomu širokou škálu zdrojů, díky nimž je schopen zpracovat zkoumané téma komplexně a dostatečně detailně. Na práci je rovněž třeba ocenit jasnou strukturu, která začíná představením obou konceptů, poté se zaměřuje na roli procesu institucionálního učení a následně se přesouvá k praktické aplikaci v podobě zkušeností s counterinsurgency z Malajsie, Vietnamu a konečně Afghánistánu. I po jazykové a stylistické stránce je práce napsána velmi dobře a text i argumentace plynou hladce.

Vytknout lze práci následující: Za prvé, poněkud nešťastná je formulace hlavní výzkumné otázky, která se ptá na soulad praxe amerického protipovstaleckého boje v Afghánistánu s Galulovými doporučeními ohledně tohoto typu vojenských operací. Otázka totiž nešťastně implikuje, že autor zvolil snad nejsnadnější cestu akademického psaní a pouze porovnává empirickou realitu s vybraným, nijak neproblematizovaným konceptem. Ve skutečnosti je práce o mnoho bohatší, ale prvek kritického odstupu ke Galulovým tezím v ní přeci jen postrádám (na obranu práce je však třeba poznamenat, že sklon ke reifikaci francouzského ‚guru‘ protipovstaleckého boje je mezi autory zabývajícími se touto problematikou poměrně rozšířený). Ostatně už formulace v abstraktu, podle níž se „po Vietnamu zapomnělo na doktrínu Davida Galuly“, je vlastně vadná, protože to, nač americké ozbrojené síly a jejich politické vedení zapomněli, nebylo dílo francouzského teoretika, ale vlastní zkušenosti a postupy, které v souvislosti s válkou ve Vietnamu vznikly. Skutečnost, že autor hodnotí americkou counterinsurgency v Afghánistánu formálně výhradně z perspektiv jednoho akademického díla je o to politováníhodnější, že je zjevně schopen (a na mnoha místech práce tak fakticky činí) formulovat vlastní syntetické závěry, které by bylo možné shrnout do podoby ‚ideálu COIN‘, vůči němuž by afghánskou realitu konfrontoval, což by byl postup o mnoho kreativnější.

Ostatně, a to je druhá hlavní kritická připomínka, vzhledem k hypotéze by mnohem větší smysl dávala ‚jednoduchá‘ otázka, nakolik americká counterinsurgency v Afghánistánu (ne)uspěla a proč, pro jejíž zodpovězení by potom Galulova práce mohla být jedním z vodítek. Hypotéza, kterou autor předkládá a jež klade důvody amerického neúspěchu do oblasti strategické kultury, je totiž mnohem zajímavější. Vtipné je, že autor tuto dodatečnou ‚matricí‘ ve finální analytické části práce aplikuje, ale bohužel jen ve velmi omezené podobě heslovitých poznámek na konci každé dílčí kapitoly. Poměr důležitosti obou konceptů (strategická kultura vs. Galulovy maximy) měl být z mého úhlu pohledu přesně obrácený, aby práce plně využila potenciál, který koncept strategické kultury nabízí (a jehož si je autor dobře vědom, protože jeho charakterizace americké strategické kultury jsou přesné a zajímavé).

Ve vztahu ke strategické kultuře nicméně ještě jedna dílčí poznámka: Práce do určité míry směřuje tento koncept s vojenskou kulturou, přitom rozhodně nejde o totéž. Strategická kultura typicky označuje postoje k používání síly na úrovni vedení státu (resp. jeho prostřednictvím vyjadřované),

zatímco vojenská kultura označuje sociálně konstruované normy, identity či představy sdílené ozbrojenými silami. Obě roviny spolu samozřejmě úzce souvisejí, ale jejich oddělení není samoučelné – i (ale nejen) proto, že se hypoteticky mohou dostat do vzájemného konfliktu. Když autor na s. 53 cituje Krepinoviche, podle něhož „vedení armády „hledělo na nepravdělné jednotky s opovržením a věřilo, že konvenční síly, které porazily německé armády, si hravě poradí s partou otrhaných asijských geril“, vyjadřuje se ve skutečnosti k americké vojenské kultuře, nikoliv strategické. Na závěrech autorovy analýzy to nic zásadního nemění, ale minimálně je zploštěný pohled, v němž ozbrojené síly (resp. jejich vedení) a politická elita státu jedno jsou, poněkud zavádějící.

K jinak zdařilému propojování teoretické a konceptuální roviny mám ještě poslední, tentokrát pouze dílčí výhradu: Když autor v kapitole 6.1 ztotožňuje svržení tálibánské vlády s Galulovým doporučením „zničit nebo vypudit povstalecké jednotky“, jde o značný chronologický i významový lapsus. Tálibán v okamžiku amerického útoku na Afghánistán jednoznačně nebyl povstaleckou organizací, tu naopak představovali jeho protivníci z řad Severní aliance, na jejichž stranu se USA postavily – dovedeno ad absurdum by bylo přesnější (ale stejně zmatené) označit za povstalce spíše americké speciální oddíly. Ve skutečnosti je ale možné zmíněné doporučení vztáhnout až k situaci (resp. řadě dílčích situací), během níž se Tálibánu (tentokrát už z pozice protivládní guerilly) podařilo po roce 2003 znovu dostat některé oblasti Afghánistánu pod svou kontrolu, proti čemuž nakonec Američané a jejich spojenci zahájili protipovstaleckou kampaň.

Výše uvedené výhrady by neměly negovat přínosy posuzované práce, především velmi komplexní a teoreticky podložené zdůvodnění amerického chování v afghánském konfliktu. Práce je naštěstí komplexnější a originálnější, než jak některá vyjádření v jejím úvodu nebo abstraktu indikují, a prokazuje značnou autorovu erudici v dané problematice. S ohledem na výše řečené ji tedy jednoznačně **doporučuji k obhajobě** a navrhuji ji hodnotit jako **velmi dobrou**.

V Praze dne 15. 6. 2014